

Bà qua ngôn từ chính thức đó mà nói theo dân gian thì Việt Nam đang mấp mé khủng hoảng. Có ngời trong nước gọi là "chết lâm sàng".

Giới đầu tư quốc tế đang nghĩ gì về nền kinh tế của họ tại Việt Nam...

(Bài thuyết trình trước cuộc họp báo ngày Thứ Bảy 15 Tháng 10 của Hội Khoa Học Kinh Tế Việt Nam (VAST) tại California.)

♣ **Tiến sĩ Kinh Tế Nguyễn Xuân Nghĩa**

Đầu năm nay, một giới chức cao cấp của Hà Nội là Tổng đốc Ngân hàng Trung ương có phát biểu rằng dân ta sẽ ăn một cái Tết vui vẻ huy hoàng nhất. Quả nhiên, người ta đã cố gắng lên không khí lúc quan phòng khi vì Đại hội Đảng khóa XI vừa kết thúc trước đó hai tuần. Nhưng đây là sự lạc quan của kẻ uống thuốc bùa. Vì chín tháng sau Đại hội, cách đây năm ngày, Hội nghị khóa ba của Ban Chấp hành Trung ương khóa XI vừa quyết định là phải cải thiện nền kinh tế trong ba lĩnh vực là đầu tư, thủ công nghiệp tài chính và doanh nghiệp nhà nước. Lý do "tái cấu trúc" này được chính người đầu tư nêu ra: "Kinh tế vĩ mô chưa thật ổn định; lạm phát vẫn ở mức cao, tiềm ẩn nguy cơ bùng phát; nợ công, đặc biệt là nợ nước ngoài tăng nhanh; đời sống người lao động, áp lực đời sống giá còn lớn; thủ công nghiệp tài chính, thủ công nghiệp bất động sản giảm sút, tiềm ẩn nguy cơ sụp đổ. Sản xuất, kinh doanh của các doanh nghiệp đang phải đối mặt với tình trạng giá cả đầu vào, lãi suất cao, hàng tồn kho lớn... Tình hình nêu trên có nguyên nhân khách quan là do tác động của khủng hoảng tài chính, suy thoái kinh tế toàn cầu; nguyên nhân chủ quan là do những yếu kém của nền kinh tế với mô hình tăng trưởng và cấu trúc kinh tế lạc hậu, kém hiệu quả, tích tụ kéo dài lâu, chủ yếu dựa vào sức ép và do những hạn chế, khuyết điểm trong lãnh đạo, quản lý, điều hành của các cấp các ngành, đặc biệt là trong điều hành chính sách tiền tệ, tài khóa; quản lý quy hoạch, đầu tư, đất đai, tài nguyên, thủ công nghiệp bất động sản..."

Bà qua ngôn từ chính thức đó mà nói theo dân gian thì Việt Nam đang mấp mé khủng hoảng. Có người trong nước gọi là "chết lâm sàng". Đảng Cộng sản phải tiến hành một đợt cải cách nào, cũng quyệt liệt như cách đây đúng 20 năm. Mà vì sao 20 năm? Và tình hình nguy ngập như thế nào? Bởi Cộng hòa Miền Bắc chúng ta có thể tạm nhớ lại vài mốc thời gian đầu tiên ra các bài toán và giới pháp của những người đã đưa quy định cải tạo đất nước từ năm 1975 đến nay: Sau 1975 là 10 năm hoang tàn vì "tiền nhanh tiền mặt như vàng chôn lên xã hội chủ nghĩa". Còn tiền đến từ Campuchia. Vì chiếm đóng xong láng giềng này, Tổng sản phẩm quốc nội GDP vẫn cứ suy sụp còn một tới 5% mỗi năm. Vì vậy Việt Nam mới tiến lên cao điểm là khủng hoảng năm 1986 và bước ngoặt là Đại hội VI. Sau Đại hội đó là năm năm lúng túng thủ

Những ông còn đứng thì sao? Khi Trung Quốc và Liên Xô bắt đầu những năm 1989 rồi Liên Xô tan rã năm 1991, nhà cầm quyền họ bắt họ nên đành đi mới thôi. Mà nhìn quanh thì chỉ còn thấy mô hình Trung Quốc, vậy là có vài khía cạnh kinh tế là an toàn và chính trị. Thế đấy, Việt Nam trôi vào bóng rập của Trung Quốc vì lý do ta gọi là ý thức hệ. Thế thôi là để để tìm chỗ dựa và chính trị. Những trong năm năm đầu của thời đi mới thì trên xu hướng thay vì từ dưới lên như trước, nhà cầm quyền vẫn mò chân xu hướng nước mà đi. Từ 1991 đến 1996 thì chỉ giới to như ông gì không gây ra rồi rồi chính trị, chỉ chỉ dám bung hèn ra ngoài dù đã được quốc tế vì nên từ dưới cách. Đấy là lúc Hoa Kỳ nhập cuộc, kể từ 1993-95 trở đi.

Do sự lệ thuộc quan thiêu của sự, Hà Nội tiếp nhận những sự tiếp trung cộng đồng quy định lệ thuộc vào khu vực kinh tế xã hội chi phối nghĩa vụ và việc thành lập các tiếp đoàn kinh tế nhà nước, trong khi việc khai thác đồng cộng đồng kinh tế thế giới. Kết quả là nguy cơ khủng hoảng như ta đã thấy. Nhìn lại trong tiếp nhận kinh tế cũng không khác với khủng hoảng kinh tế của năm nước Đông Á vào thời 1997-1998. Nhưng lại có khác vì Việt Nam chưa có kinh tế thế giới và cũng không có chính trị dân chủ, nên khó xoay trở hơn các nước kia. Đây là bài học của những khó khăn hiện nay. Thách thức Trước mắt Chúng ta phải nhìn lại toàn cảnh tiếp khi giao lưu với Mỹ và đồng cộng đồng cánh của vào WTO: Việc đã đa nghi mà chúng nghi ngờ sự kém hiểu biết của mình, lãnh đạo Hà Nội khám phá là ta khôn hơn nên có lệ lệ sau khi bang giao với Hoa Kỳ! So với tình hình năm 1995, ta mua của Mỹ gấp 10 mà bán cho Mỹ gấp 128 lần. Quả là Mỹ khốn! Năm ngoái Việt Nam xuất siêu là hơn 11 tỷ đô la, và mới có năm tháng của năm nay thì đã lệ thêm gấp năm tiếp. Nhưng trong 10 năm tiếp cộng cộng tiếp hợp sự xin vào WTO, Hà Nội cũng không hề nghi ngờ sự thiếu hiểu biết nên chúng chuần bị giai đoạn tiếp ra biển lần.

Nhìn l i thì trong các nước     châu, Việt Nam đ ng đ u - c n h n Trung Quốc - v  kích thích

kinh tế vĩ mô đang tiến độ ng b m ra từ 2008 đến 2010 là 100 tỷ đô la, bằng Tỷ lệ số n l m ng GDP! Cũng vì vậy mà kinh tế g p h a còn t h n Trung Qu c. Sau đây là vài con số khô khan mà ng i ta ph i nói đ n. Đó là chỉ tiêu 7% đã tu t kh i t m tay, năm nay mà đ t 6% là m ng. Mà l m phát l i g n 20%, cao nh t t b n năm nay. B i chi ngân sách b ng 6% GDP. Nh p siêu m i tháng ch ng m t t , mà đ c v i M bao nhiêu thì n p cho T u b y nhiều. Cán cân chi ph o hay vãng lai h t c 5-6% GDP. D tr ngo i t ch c n đ cho g n hai tháng nh p c ng và đ ng b c m t giá nên càng gây l m phát trong vòng lu n qu n. Ngo i trái chỉ m 50% GDP và n u k c s n c a doanh nghi p nhà n c mà chính quy n ph i đ m b o và tr n đ y, thì s công trái đã v t t ng s n l m ng. T c là lên đ n m c báo đ ng. Cũng nguy ng p nh h th ng ngân hàng v i núi n khó đòi và s m t. Còn th tr ng đ a c thì xì nh trái bóng h t h i vì h t đ c b m thu c b .

Trong c n sóng gió v a qua, Việt Nam t t h u so v i các x khác: n i m t năm, s c c nh tranh s t sáu b c. Còn giá tr trái phi u b giáng c p t i đ i m B- là h ng th p c a gi y l n "junk bond". Gi i đ u t qu c t đang nghĩ l i v o v ng c a h t i Việt Nam. Ngu n hy v ng cu i chính là ti n b c do thân nhân g i v , đ c Ngân hàng Th gi i c l m ng vào Tháng Năm v a qua là t 7,2 t đ n tám t đô la cho năm 2010! Ng u nhiên sao l i b ng m c gia tăng s n xu t c a g n 90 tri u dân trong c năm. Nh ng đ y ch là m t cách nhìn máy móc c a con số . Ch th c t thì tình hình còn đen t i h n. H th ng s n xu t c a Việt Nam có ba giai t ng cao th p khác nhau. Trên cùng là các t p đoàn nhà n c v i gi i đ i u hành là các đ ng viên cao c p có toàn quy n v kinh tế , kinh doanh, vay m n ho c s đ ng đ t đ tr c l i, mà th c t đóng góp r t ít cho kinh tế n u so v i tài nguyên đ c phép t n đ ng. i gi a là các doanh nghi p c p ph n ti ng là c a t nhân mà đa s là tay chân c a thân t c ho c nh ng ai có quan h v i đ ng viên cán b , đ chia chác đ c quy n t trên ban xu ng. D i cùng là các ti u doanh th ng lo i nh và trung bình ph i lu n lách qua h th ng lu t l và chính sách m o đ tr c l i - ho c v t m i b m m. Thành ph n này có r i ro phá s n cao nh t dù tuy n đ ng nhi u nhân công nh t.

Th c t thì năm nay đã có năm v n c s đóng c a và th i ng i vì làm sao kinh doanh có l i khi ph i vay lãi đ n h n 20 phân trong khi c th gi i đang b suy tr m? D i đây c a h th ng kinh tế đó là nông dân, b c p đ t và phá r ng, b i trên tr ng thu tr c l i khi g o lên giá và lãnh h a lúc h th ng đ e bao b b , là chuy n đang x y ra. Ph n nh cái h t ng kinh tế đó là h th ng xã h i b t công đã đ c đ nh ch hóa i trên. Các đ i gia và thân t c c a đ ng i trên cùng là nh ng k giàu nh t n c, tiêu xài nh M , đi M nh đ i ch , đ "đ u t", r a ti n và t u tán tài s n th đ c b t chính, d i s đo đ m m n cán c a công l c M . i gi a là thành ph n g i là trung l u khá gi thì cũng là nh ng ai có quan h v i nhân s c a đ ng. Trong t ng l p này, không thi u nh ng k giàu n i hãnh ti n và khoe khoang s thành t u c a mình. i n c d i c a xã h i lý tài và b t công đó là m t đa s còn nghèo kh . Th m k ch l n là h ch u đ ng s nghèo kh i y và m t s tìm n c thang leo lên b c trên, cũng l i qua quan h v i đ ng viên cán b c a nhà n c, ho c khai thác nh ng k h c a lu t l chính sách. D i cùng là nh ng k tuy t v ng và b t m n.

M t s không ít s n sàng can vào t i ác đ tìm ra ánh m t tr i c a h trong xã h i đen, mà đa s n n nhân là ng i dân. Ng i ta nhìn ra s suy s p kinh tế trong s b ng ho i xã h i. Th thì vì sao mà năm năm sau khi gia nh p T ch c Th ng m i Th gi i, Việt Nam l i t t h u v c kinh tế và xã h i nh v y? Nguyên Nhân G n Xa Chúng ta có m t cách gi i thích nhân nh ng, đ a trên lý lu n kinh tế theo ki u chuyên gia ngo i qu c. Th nh t, trong m y ch c năm qua,

*** Sau khi trình bày khái quát tình trệ ng kinh tệ cệ a Việ t Nam vậ i hai cách giệ i thích tệ t nhiên là giệ n lậ c, chúng tôi xin kệ t luậ n vậ i vài nhậ n xét u ám và mậ y câu hậ i. Thậ nhậ t, tệ 200 năm nay, Việ t Nam đã có mậ y chệ c năm liên tệ c và hiệ m hoi mà không bệ chiệ n tranh, ngoặ i xâm hay nậ i loậ n, và ngậ i Việ t có quyậ n quyệ t đặ nh vậ vậ n mậ nh quậ c gia. Cậ sao lậ i tệ t hậ u và có thậ mậ t chậ quyậ n thậ c tậ vào tay ngoặ i bang? Thậ hại, xậ hậ i Việ t Nam hiệ n có thậ đặ c tóm

gần là "Đội gia hộ cánh an toàn và đã có bãi đáp bên M; ; giờ ở trung lộ u thì hết hàng vì chạ
kịp lên thì bị c đội gia đã có thu thuế; còn dân đen thì tuy t vng!" H tuy t vng vì không
hiu là Trung Quốc sẽ làm gì và Hoa K có mu n làm gì chẳng? Còn bên trong thì h không tin
là lãnh đạo mu n thay đổi, có khả năng họ c sẽ đổi m i th t.

Chuyện y d n ta đ n Trung Quốc và vài câu hỏi cho t ng lai. Việt Nam có thể ra khỏi tr t t
Trung Hoa đ c chẳng? Mu n v y, ng i dân ph i làm gì? H còn đ t lùi không? Th n a,
trong quan hệ tay ba M -T u-Ta, ng i Việt ta có thể làm đ c gì? Mà ng i Việt đó là ai, ở
đâu? Nh ng câu hỏi y không đ có gì i đáp. Và có thể là m t đ tài h i th o khác c a H i
Khoa Học & K Thu t Việt Nam.